

Становище

за дисертационен труд на тема „Технологичен модел за развитие на надарени ученици от началните класове“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 1.2. Педагогика /Теория на възпитанието и дидактика/, заявен във ФП, катедра Педагогика, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

докторант: Петя Ангелова Костова

научен ръководител: проф. дпн Добринка Тодорина, ЮЗУ „Неофит Рилски“ Благоевград, ФП

автор на становище: проф. дпн Яна Рашева-Мерджанова, СУ „Свети Климент Охридски“, ФП, катедра Дидактика

Общи данни за кандидата и докторантурата: Петя Костова е завършила магистратура по Мениджмънт и управление на образованието през 2007 г., бакалавър педагог е по НУП и немски език от 2004 г. От 2012 до 2016 г. е участвала в 14 квалификационни обучения, в 18 научни форума и изследователски проекти и е усвоила пълноценно периода на редовната си докторантура във ФП. Документацията за обучението и процедурата по защита на труда са в съответствие със ЗРАСРБ и Правилника за приложението му.

Обща характеристика на труда: състои се от 165 с., вкл. приложенията. Разполага с 12 таблици и 38 графики, 151 библиографски източника от изследваната област и 15 интернет ресурси. Трудът е структуриран в три части, като първата е теоретическа и проследява основните черти и образователни потребности на надарените ученици; процесите на тяхната идентификация и диагностициране, както и педагогическите и обучаващи условия за тяхното развитие в учебна среда. Втора част е посветена на констатиращото емпирично изследване за отношението на ученици, родители и учители към проблематиката на надареността на децата. Третата част представя авторския концептуален и технологичен модел за развитие на надарените ученици в началните класове, както и резултати от неговата апробация чрез обучаващ и констатиращ дидактически експеримент.

Съдържателна оценка на изследването: Методическият конструкт – обект-предметна област, цел, задачи и хипотеза са във вътрешно съответствие, макар че имам въпрос към хипотезата. Авторката *познава* *информационните източници* в проблемната област и ги ползва компетентно, проявява умения да систематизира, обобщава и анализира научната информация, да я структурира и йерархизира според нуждите и контекста на осъществяването на изследване. Дисертационният труд е *структуриран елегантно* и по всички правила на класическото научно изследване. Осъществено е *значимо емпирично констатиращо изследване* със 156 ученици, 154 родители и 16 учители в 4 Благоевградски училища.

Обучаващият и диагностичен дидактически експеримент е издържан от изследователска гледна точка. Изследването разполага с богат пакет инструментариум – авторски анкетни карти, входящи изходящи тестове за оценка на развитието на надарените ученици, батерия диагностични инструменти за идентификация на надареността в началните класове. Авторският технологичен модел съответства на теоретико-емпиричния дизайн и логика на труда. Пакетът показатели и индикатори за надареност и за отношението на учители, родители и ученици към проблема, както и критериите и равнищата на развитие на надареността са много ценно постижение, което може да бъде проверявано във вариативни педагогически условия. На тази основа се очертават значимите научни приноси в труда.

Научни теоретико-приложни приноси: като цяло приемам формулираните в Автореферата такива, с някои бележки: *В групата на теоретичните коригирам 1.* Систематизиране и специфициране в теорията за образователните потребности на надарените ученици в началните класове. – защото „обогащаването“ все още се нуждае от конкретизиране и по-надеждно открояване. В групата на *приложните* смятам, че *1 и 2* са едно цяло като *приложимост на авторския технологичен модел в обучението по БЕЛ в началните класове.* И вторият съществен практико-приложен принос за мен е *Системата от критерии, показатели, индикатори и равнища може да бъде проверявана, адаптирана и преносима в обучението и по други учебни предмети, което я превръща в ядро-мост за трансфер на научните теоретико-приложни резултати и постижения на труда.*

Автореферат и публикации: Кандидатката е автор на 11 научни публикации по темата на труда, авторефератът отговаря на съдържателните и структурни особености на труда и на жанра си.

Критични бележки, препоръки и въпроси:

Критични бележки: *Първо* - и петте точки от общата хипотеза са вече доказани в научната теория и образователна практика положения – те не са специфични условия за педагогически подход само към надарените деца, а към всички. *Второ* – изследването би спечелило много, ако не разглежда надарените ученици изолирано от общия контекст на класа, а обхваща и развитието и на останалите ученици. Особено по отношение на надареност, а не на талант, съвременните образователни парадигми залагат на личностното развитие и на разгръщане на потенциала на всяко дете, и в този смисъл – всяко дете има свои най-силни страни като негови си, в личен контекст надарености, които следва да бъдат развивани.

Препоръки: *Първо* – в бъдещи изследвания да разгърне контекста на обучението и по повече учебни предмети. *Второ* – да се разшири и обхвата на емпиричните процедури в повече от едно селище. По отношение на диференцирания подход и осигуряване на условия за развитие на

способностите и надареностите специфичните региони, специфичните педагогически и образователни контексти са действително нуждаещите се от сериозни практико-приложни изследвания – т.е. да се напишат „горещите точки“ в съвременното образование в България. *Трето* – по отношение на индикатора за „професионално ориентиране“, предлагам за начална училищна възраст да се проверява насоченост на децата към конкретни трудови дейности и изяви и се следи за тяхната динамика, а не към конкретна професия.

Въпроси:

1. Защо докторантката се е спряла на развитие на общата интелектуална интелигентност на надарените ученици, а не на по-специфични сфери на личностното им развитие според спецификата на надареността? Или по друг начин поставен, въпросът – за всички видове надареност ли е първостепенна общата интелигентност?
2. Как, според докторантката, концепцията за надареността се вписва и съчетава със съвременната концепция за „личностно развитие на учениците“?
3. Дали технологичният модел би бил по-ефективен, ако обхваща условията и подходите, и проследява развитието на всички деца в класа, а не само на надарените?

Едни от аспектите на бележките, препоръките и въпросите са ориентирани към бъдещето и на образованието, и на ангажимента на докторантката към него. *Ето защо, перспективата на отговорите са от съществено значение като гаранция за устойчивостта и посветеността на автора* на една динамична, противоречива, изключително сензитивна и социално значима проблематика в един глобален свят на постмодерни индивиди, в който всеки претендира за постигане на своя „личен връх“ и в който тепърва концептите и за надареност, и за талантливост, ще се преосмислят, пренаписват, пре-живяват по новому.

Заключение: Убедена съм в потенциала на Петя Ангелова Костова, както и в стремежа ѝ да потърси реализация на препоръките и отговор на въпросите, поставени към труда и богатата проблемна област. Полето има нужда от специалисти и творчески мислещи изследователи. Находките в труда са обещаващи в тази посока. *При едно пълноценно и зряло публично представяне имам всички основания да предложа на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 1.2. Педагогика /Теория на възпитанието и дидактика/, на докторант Петя Ангелова Костова.*

23.08.2019 г.
София

Автор на становището:
/проф.дпн Яна Рашева-Мерджанова/

